

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย
อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

**Sainoi Community's Participating in Developing Sainoi Floating Market,
Sainoi District, Nonthaburi Province, into Sustainable Tourism Destination**

โดย

สมรศรี คำตรง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินทุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์

ปีการศึกษา 2552

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย
อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

**Sai Noi Community's Participating in Developing Sai Noi Floating Market,
Sai Noi District, Nonthaburi Province, into Sustainable Tourism Destination**

โดย

สมรศรี คำตรง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินทุนการวิจัยจากวิทยาลัยราชพฤกษ์

ปีการศึกษา 2552

ปีที่ทำการวิจัยแล้วเสร็จ 2555

ชื่อโครงการวิจัย...การมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย

อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ชื่อผู้วิจัย.....นางสาวสมรศรี คำตรง

ปีที่ทำการวิจัย.....2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของตลาดน้ำไทรน้อย และศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนตลาดน้ำไทรน้อย จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในตลาดน้ำไทรน้อยอยู่ในระดับมาก โดยจะเข้ามาดำเนินการในการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นำผลผลิตจากการเกษตรไปจำหน่าย ช่วงเวลาที่ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือวันเสาร์และอาทิตย์ ด้านความต้องการการมีส่วนร่วมชุมชนมีความต้องการในการเข้ามาตัดสินใจด้านการจัดการ การท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด และรองลงมาคือต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาที่พบ มากคือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในส่วนของขยะมูลฝอย แหล่งน้ำสกปรก และสาธารณูปโภคพื้นฐานในเรื่องของห้องน้ำ

Research Title : Sai Noi community's participating in developing Sai Noi floating market, Sai Noi district, Nonthaburi province, into sustainable tourism

Researcher : Miss Samornsri Khamtrong

Year : 2009

Abstract

This research aims to study the participation of local communities at Sai Noi Floating Market. And Study the potential of local communities in sustainable tourism management. Researcher has define a sample is population that live in local communities at Sai Noi Floating Market about 400 peoples. The tools that used a questionnaire to collect data, which has collect data by only one time. Data were analyzed the frequency is the percentage by statistic of descriptive analysis.

The research found that the local community has participation in develop the Sai Noi Floating Market at a high level. The first, by mange to sell food and drink. The second is taken an agricultural production to distribution. The time that a local communities has most participation is on Saturday and Sunday. The Demand side Participation , The first, The community needs to determine of tourism management at the highest level. The second is needs to participation of solving problem. The majority problem is that Environmental in the waste, pollution of water resource and the problem of bathroom.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร.ชาติชาย พณานานนท์ และ รศ.ดร.ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ ซึ่งที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยชี้แนะแนวทางในการศึกษาวิจัย ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ งานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สุดท้ายขอขอบพระคุณวิทยาลัยราชพฤกษ์ที่มอบทุนอุดหนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

สมรศรี คำตรง

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
- ขอบเขตของการวิจัย	4
- นิยามศัพท์เฉพาะ	4
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	19
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	19
- การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
- การวิเคราะห์ข้อมูล	21
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
- สรุปผลการวิจัย	43
- อภิปรายผลการวิจัย	44
- ข้อเสนอแนะ	45
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	45
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	45
บรรณานุกรม	46
ภาคผนวก	49

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
4.1	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและอายุ	22
4.2	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการศึกษา	23
4.3	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพและรายได้	24
4.4	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิลำเนาเดิม	25
4.5	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	25
4.6	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อวันที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยว ตลาดน้ำไทรน้อย	26
4.7	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความสนใจของนักท่องเที่ยว	27
4.8	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความพอใจของนักท่องเที่ยว ในการมาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย	28
4.9	แสดงจำนวนผู้ที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	28
4.10	แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนใน กิจกรรมท่องเที่ยว	29
4.11	แสดงลักษณะการดำเนินการ	29
4.12	แสดงลักษณะบริเวณที่ดำเนินการ	30
4.13	แสดงความพอใจในพื้นที่ดำเนินการ	30
4.14	แสดงเหตุผลของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	31
4.15	แสดงกิจกรรมที่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	31
4.16	แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการมีส่วนร่วมของ ชุมชนไทรน้อย	32
4.17	แสดงความต้องการการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน	33
4.18	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อหน่วยงานบริหารจัดการ	34
4.19	แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านการบริหารโดยชุมชน	35
4.20	แสดงความคิดเห็นต่อการบริหารและจัดการตลาดน้ำให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน	35
4.21	แสดงการรับทราบข้อมูลจากองค์กรที่บริหารและจัดการตลาดน้ำ	35
4.22	แสดงการเข้าร่วมประชุมการจัดทำประชาพิจารณ์	36

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.23 แสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการตลาดน้ำไทรน้อย	36
4.24 แสดงความคิดเห็นในด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	37
4.25 แสดงรูปแบบการบริหารและจัดการในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
4.26 แสดงผลดีที่ได้รับจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	38
4.27 แสดงผลเสียที่ได้รับจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	39
4.28 แสดงการเปรียบเทียบผลดีและผลเสียจากการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย	40
4.29 แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสภาพปัญหาบริเวณตลาดน้ำไทรน้อย	40
4.30 แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน	41

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนมากขึ้น กล่าวคือ การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจะดำเนินไปอย่างสอดคล้องกัน โดยพยายามลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้ได้มากที่สุด การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้มีการขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่มีบทบาททางด้านการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นการสร้างอาชีพให้คนในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและพฤติกรรมของผู้บริโภค ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการน้อม นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการดำเนินงาน ด้านการตลาดในประเทศ ในปี 2551 จึงให้ความสำคัญด้านการสร้างความสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ มิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยจะเน้นให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้สำหรับคนไทย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรัก และห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติ และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศไปสู่พื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เช่น สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ โดยได้รับความเพลิดเพลิน ความรู้ และประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า การเกษตรและวัฒนธรรม มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมานาน สังคมเกษตรกรรมของไทย มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมรวมทั้งการทำไร่ ทำสวน การประมง ปศุสัตว์ และการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งปัญหาอย่างหนึ่งของภาคเกษตร คือ ความไม่มีเสถียรภาพทางรายได้ของเกษตรกร เนื่องจาก การผลิตขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น น้ำฝน อุณหภูมิ ดินฟ้าอากาศ บางฤดูกาลมีผลผลิตมากเกินไปเกินความต้องการของตลาด ผลผลิตก็ราคาตกต่ำ เกษตรกรขาดทุน ในขณะที่บางปีผลผลิตกลับไม่เพียงพอต่อความต้องการ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ราคาผลผลิตมีความเคลื่อนไหวขึ้นลงไม่แน่นอน จึงมีผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องมีการหาช่องทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับธุรกิจการเกษตรของตนเองหนทางหนึ่งที่เป็นไปได้ คือ การให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมภาคการผลิต โดยนักท่องเที่ยวเองจะได้มีโอกาสสัมผัสกับธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของประเทศที่ได้รับการกล่าวถึงในฐานะแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมจึงเป็นอีกธุรกิจทางเลือกหนึ่งของเกษตรกร นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสการเกษตรในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทำสวนผลไม้ การปลูกพืชไร่ การทำนา การทำสวนดอกไม้ การทำฟาร์มปศุสัตว์ จึงเป็นโอกาสดีของนักท่องเที่ยวในการรับรู้และสัมผัสได้ถึงภูมิปัญญาด้านการเกษตรและวัฒนธรรมของชาติที่มีความก้าวหน้าไม่แพ้ชาติใด

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติมีมานานเพียงแต่เป็นการที่ชมชม ธรรมชาติ และพื้นที่เกษตรกรรมของกลุ่มเพื่อน หรือบุคคลที่รู้จักมักคุ้นมากกว่าเข้าไปชมกระบวนการผลิต และผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งเจ้าของสวนจะเป็นผู้นำชม อธิบายให้ทราบถึงปัญหา การแก้ไขปัญหา การบำรุงรักษาผลผลิต ตลอดจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการได้รับรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่นั้น ต่อมากิจกรรมการท่องเที่ยวสวนก็ได้พัฒนาในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น และมีการดำเนินการให้มีความเป็นธุรกิจมากขึ้น ซึ่งผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมนี้เป็นการสร้างรายได้โดยตรงให้กับเกษตรกร และคนในพื้นที่ หรือผู้ผลิต ซึ่งนักท่องเที่ยวก็สามารถซื้อผลผลิตต่าง ๆ ที่เกษตรกรได้ทำขึ้นมาจำหน่ายทั้งผลิตผลที่จำหน่ายสด ผลิตผลแปรรูป และจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเดินทางท่องเที่ยวก็ได้พูดคุยกับเจ้าของสวนหรือคนในชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด นำมาซึ่งการจัดการและการพัฒนาต่อมาเป็นธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมซึ่งนับว่าเป็นธุรกิจอีกทางเลือกหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ในชุมชนอีกทั้งก็ได้เผยแพร่วัฒนธรรมของตนให้เป็นที่รู้จัก

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลาย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคู

คลองน้อยใหญ่มากมายกระจายทั่วทั้งจังหวัด ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าว การเพาะปลูก การทำสวนผลไม้ เช่น มะพร้าว มะม่วง มังคุด และผลไม้ที่ทำชื่อเสียงให้กับจังหวัด คือ ทุเรียน นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพทางด้านปศุสัตว์ และประมงน้ำจืด ตลอดจนมีการทำอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น อุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ และอุตสาหกรรมในครัวเรือนจำพวกเครื่องจักรสานและเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น นอกจากนี้อุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติแล้ว ก็ยังมีเอกลักษณ์ในด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบการใช้ชีวิตริมน้ำซึ่งเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จังหวัดนนทบุรีจึงมีศักยภาพในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม ซึ่งมีการจัดการโดยองค์กร เพื่อต้อนรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตั้งอยู่ที่ตำบลบางเลน โดยเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชมสวนผลไม้ บ้านสวนศิลป์ไทยที่เป็นการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และคนในชุมชนก็ยังมีกรรวมกลุ่มของคนในชุมชนผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP อีกด้วย

การท่องเที่ยวตลาดน้ำเป็นรูปแบบแรกๆของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจ ด้วยเสน่ห์ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำที่เกิดจากความประทับใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนชาวสวน จากการค้าขายผลผลิตทางเกษตรทางน้ำของชาวบ้านที่หาญได้ยากในประเทศของตน

ตลาดน้ำไทรน้อย ตั้งอยู่ริมคลองพระพิมลราชา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ก่อตั้งเมื่อปี 2544 โดยมีโครงการจัดตั้งขึ้นสืบเนื่องจากภูมิประเทศในแถบจังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำคลองมากมาย ประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายชนิด และเพื่อเป็นให้ตลาดน้ำไทรน้อยเป็นตลาดสำหรับชุมชนในพื้นที่ได้นำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่าย มีกิจกรรมล่องเรือชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ริมฝั่งคลอง ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติและความเป็นไทย โดยมีเยาวชนในท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชม

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ผู้วิจัยต้องการศึกษาให้ทราบถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแบบยั่งยืน ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวในตลาดน้ำไทรน้อยของชุมชนท้องถิ่น และความต้องการที่จะได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้คือ ด้านประชากรการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่เป็นคนท้องถิ่นในชุมชนของตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้านเนื้อหา คือ ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย ให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมถึงความต้องการที่จะได้รับความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้านพื้นที่ ตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และด้านระยะเวลา คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2552 ถึง เดือนมิถุนายน 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบการตัดสินใจหรือดำเนินการในการกำหนดชีวิตของตน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของตนในการจัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นอยู่ให้ดีกว่าเดิม

ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถซึ่งแสดงออกได้ในการมีส่วนร่วมภายในตลาดน้ำไทรน้อย สร้างความเข้มแข็งดูแลตนเองได้ โดยชุมชนไม่พึ่งพาภายนอก สร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชนท้องถิ่น เช่น ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองหรือจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่คนในชุมชนดูแลได้

การจัดการแบบยั่งยืน หมายถึง การจัดการแบบองค์รวม คือ การจัดการทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ให้มีความสอดคล้องกันโดยมาก่อให้เกิดผลในทางลบ เพื่อตอบสนองความ

ต้องการของคนในปัจจุบันและคนรุ่นหลัง โดยทรัพยากรที่เกี่ยวกับการจัดการแบบยั่งยืนคือทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นทุนที่ใช้เพื่อการผลิตสินค้า ทุนทางปัญญา และสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี นำไปพัฒนาตลาดน้ำในด้านอื่น ๆ ต่อไป
2. เพื่อชุมชนท้องถิ่นได้รับทราบถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและนำจุดเด่นและจุดด้อยไปพัฒนาต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการการท่องเที่ยว
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. การมีส่วนร่วม

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, 2) การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางออกจากสถานที่ที่อยู่เป็นประจำไปยังแหล่งท่องเที่ยวเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อนคลายเครียดจากการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดความกระปรี้กระเปร่าขึ้นมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพราะได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ ได้พบปะผู้คนกลุ่มใหม่ ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันทำให้ได้รับความสนุกเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในขณะที่เดินทางท่องเที่ยว นั่นคือชุมทรัพย์มหาศาลของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544, 2) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินไปกับสวนเกษตร ได้รับความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง มหาวิทยาลัยเกริก (2547, 2-16) สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ว่า หมายถึง การเดินทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้ หรือพักผ่อนในแหล่งที่มีกิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับวิถีการเกษตร โดยเกษตรกรในชุมชนเป็นพลังขับเคลื่อนของกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทางการเกษตรอย่างเป็นระบบ อันเป็นความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปสัมผัสวัฒนธรรมการเกษตรได้จากการใช้ชีวิตจริงของเจ้าของพื้นที่เป็นการสัมผัสประสบการณ์ตรง (first-hand experience) ภายใต้วรรณมมือในการรักษาสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภาคภูมิใจหรือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเที่ยวชมประเพณีในราชสำนัก(ประเพณีหลวง) หรือประเพณีพื้นบ้านและการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิต

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538,4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่พยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีองค์ประกอบที่ควรพิจารณา 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้

แนวคิดการจัดการแบบองค์รวม

แนวคิดการจัดการแบบองค์รวม หมายถึง การบริหารที่มองในทุกส่วนของสังคม โดยมีการผสมผสานการปฏิบัติระหว่างส่วนย่อยต่าง ๆ ทั้งภายในภาครัฐเองกับภาคเอกชนและภาคประชาชน การจัดการเพื่อพัฒนาแบบองค์รวม จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ คือ พื้นที่และชุมชน (Area aspect) ภาระหน้าที่ (Function aspect) และการมีส่วนร่วม (Participation aspect)

การเชื่อมประสานพื้นที่ ชุมชน ภาระหน้าที่ การมีส่วนร่วมนี้เรียกว่า AFPS (Area function-participation system) ซึ่งเกิดขึ้นได้โดยอาศัย

- 1) การวิเคราะห์พื้นที่-ชุมชน
- 2) การวิเคราะห์ภาระหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานของรัฐ
- 3) การเชื่อมประสานกลไกของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดการบริหารจัดการในลักษณะพหุภาคี

ประกอบด้วยรัฐ ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนและรวมทั้งนักวิชาการสื่อมวลชน ในการจัดการทรัพยากรในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะในระดับจังหวัดหรืออำเภอเพื่อเป็นตัวกลางเอื้ออำนวยให้ชุมชนแสดงบทบาทในการพัฒนาและการจัดการตนเองอย่างเป็นระบบและขั้นตอน คือ การร่วมกันวางแผนและจัดตั้งการใช้ทรัพยากร การพัฒนาปรับปรุงทรัพยากรตามแผน การออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ควบคุมกันเอง การรับรองสิทธิ การใช้ของสมาชิก โดยชุมชนผ่านคณะกรรมการและความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

หากจะพิจารณาถึงรูปแบบในการบริหารจัดการการพัฒนาที่มีอยู่ในพื้นที่ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามี 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

- 1) การบริหารจัดการโดยรัฐฝ่ายเดียว การดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่รัฐเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำเองทั้งหมด โดยขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นการบริหารการพัฒนาแบบดั้งเดิม
- 2) การบริหารจัดการโดยรัฐร่วมกับประชาชน ได้แก่ การบริหารการพัฒนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างของรัฐในรูปของโครงการพัฒนาต่าง ๆ
- 3) การบริหารจัดการโดยภาคเอกชน ซึ่งมีลักษณะเป็นการมอบภารกิจหรือโอนกิจการบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้ภาคเอกชนเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำแทน (Privatization) การให้ภาคเอกชนหรือองค์กรประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการกิจการของรัฐมีได้หลายรูปแบบ และหลายสัดส่วนมากน้อย ตามบทบาทอำนาจรัฐกับเอกชน และองค์กรประชาชน ซึ่งแล้วแต่รูปแบบการมีส่วนร่วม

เพื่อให้เข้าใจถึงการบริหารจัดการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้นขอเสนอแนวคิดในเรื่องของการจัดการการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งมีหลากหลายแนวคิดดังนี้

วรรณพร วัฒนานุกร (2540 , 65-68) เสนอรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และระดับแนวตั้ง คือหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ เช่น

- (1) ควบคุมบริหารงาน ให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
- (2) จัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานทั้งของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน
- (3) มีการกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น

(4) มีการกำหนดดัชนีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการพัฒนาแบบยั่งยืน

(5) ให้การศึกษา และฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ร่วมกับสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2543 ,6) ได้สรุปว่าการจัดการการท่องเที่ยว และการพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยวในแต่ละระบบย่อย มีองค์ประกอบอีกมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันและมีความสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนอกระบบ เช่น ลักษณะทางกายภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ภูมิอากาศ ชุมชน กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในพื้นที่ ระบบนิเวศ ป่าไม้ แหล่งน้ำ และอากาศ ตลอดจนบริหารและจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมนอกระบบเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

พนิตตา สิงห์ครา (2544 , บทคัดย่อ) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยฮี ตำบลปูลึง อำเภอเมือง จังหวัด แม่ฮ่องสอน พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนแห่งนี้ ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่า 4 ปีแล้วสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิก 200-600 บาท/เดือน ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชน เพราะทรัพยากร วัฒนธรรม วิถีชีวิต อนุรักษ์ไว้ภายใต้การจัดการท่องเที่ยว

วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านสาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ทัศนคติเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ของชุมชน เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าวเช่น การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐาน ต้องร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องออกแบบวางแผน จัดขอบเขตพื้นที่ทางการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเกษตรกรเห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของเผ่าเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไป เกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อเกิดพลังและจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ เกษตรกรควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการผลิตของที่ระลึกเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนของตนเอง และท้ายสุดเกษตรกรเห็นด้วยว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลทำ

ให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้นซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพหลัก ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องของรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเกษตรกรเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาด้าน สาธารณูปโภค การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ การจัดการผลประโยชน์ของชุมชนและการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้

การวางแผนและการจัดการในเรื่องการท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ประการข้างต้นเสมอ สารสำคัญขององค์ประกอบดังกล่าว อาจสรุปได้ดังนี้

การมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหากธรรมชาติและระบบนิเวศได้รับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในรูปแบบใดก็ตาม โอกาสที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเหล่านั้นจะเสื่อมโทรมลงหรือถูกทำลายโดยค่าก็มีอยู่สูง ดังนั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจ หรือการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความจำเป็นในการปกป้องรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้คงอยู่สนองความต้องการของคนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ยังรวมไปถึงบุคคลกลุ่มอื่น ๆ เช่น ชุมชนท้องถิ่น มัคคุเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวด้วย วิธีการสร้างจิตสำนึกมีหลายรูปแบบ แต่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้นมักจะเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretation program) เช่น การจัดให้มีศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ (Interpretive Center) ในแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีเอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต่อการศึกษา

รวมไปถึงการฝึกอบรมมััคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและนิเวศวิทยาของสิ่งต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวพบเห็น

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบแรกโดยตรง กล่าวคือ มัคท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ธรรมชาติ ตลอดจนแหล่งธรรมชาติที่ยากลำบากต่อการเดินทางและทำท่าย และมักจะไม่สนใจความสะดวกสบาย ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงจะต้องพิจารณาถึงการให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ

ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งระดับกว้างและระดับลึก ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยว และได้รับความพึงพอใจกลับไป

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้

สภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่น ที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ ตลาดโบราณ ฯลฯ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติแวดล้อม ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยชุมชน เช่น การลงทุนเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (Low scale-Low impact tourism development) การเป็นมัคคุเทศก์ (Nature Guides) การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในสวนบริการอื่น ๆ เป็นต้น

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สมพร แสงชัย (2545,176) นำความเห็นของ David Pearce ที่ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ โดยไม่เป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพของคนยุคต่อไป และคุณภาพสิ่งแวดล้อมควรมีระดับความสำคัญมากขึ้นกว่าอดีตเพราะคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อสุขภาพชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อมมากขึ้น การพัฒนา คือ การปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือเป็นความก้าวหน้าซึ่งเป็นประเด็นที่เต็มไปด้วยค่านิยมทางสังคม ดังนั้น การพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงเป็นการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงต้องเคลื่อนไหวไปตามเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย แต่เป้าหมายบางอย่างอาจมีความแน่นอนอยู่บ้าง เช่น (1) ประโยชน์ของการพัฒนา ซึ่งอาจจะหมายถึงความพึงพอใจ ความเป็นอยู่ที่ดี รายได้ต่อหัว คุณภาพสิ่งแวดล้อม (2) การรักษาเสถียรภาพและการเพิ่มพูนอิสรภาพที่ขาดหายไป เช่น อิสรภาพจากความรู้ จากความยากจน และจากสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้าย โดยการสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถ และทางเลือกต่าง ๆ เพิ่มขึ้น (3) ศักดิ์ศรีของมนุษย์และการเคารพต่อตัวเอง เป็นต้น การพัฒนาเศรษฐกิจจึงไม่ใช่การเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องไม่เสียสละการเติบโตทางเศรษฐกิจ และนี่คือปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะกรรมการ โลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ต่อมาได้เผยแพร่เอกสารชื่อ Our Common Future เรียกร้องให้ประชาชนในโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ที่มุ่งเพียง ไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อม ได้ให้ คำนิยาม ของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง ” (Sustainable development is development which meets the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

สมพร เทพสิทธิ์ (2536,26-27) การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สมดุล ไม่เอียงไปด้านใด ด้านหนึ่งเป็นการพัฒนาที่ความสมดุลใน 3 เรื่อง คือ

- 1) เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง
- 2) มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
- 3) มีคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเริ่มจากตนเอง โดยการพัฒนาลingkunganในบ้านสิ่งแวดล้อมชุมชน และสิ่งแวดล้อมในสังคม โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมทำให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาลingkungan การรักษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหาลingkungan เพื่อให้ เกิดปัญญาความรอบรู้ รู้ว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ มีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวถึง แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่า การจะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนได้นั้น ส่วนปกครองท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะต้องเข้าไปมีบทบาทค่อนข้างมาก เพื่อให้ชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3 ประการ คือ สร้างนักท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น รักษานักท่องเที่ยวให้คงอยู่และสร้างรายได้หรือกำไรจากการท่องเที่ยวแก่ท้องถิ่นโดยจะต้องมีบทบาทดังนี้

- 1) สำรวจ ค้นหา สถานที่และข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ของชุมชน รวบรวมข้อมูล เส้นทาง ประวัติ และความสำคัญ เพื่อประชาสัมพันธ์ ถ้าแหล่งเดิมกำลังทรุดโทรมก็ซ่อมแซมให้คงเดิม
- 2) ร่วมกันวางแผนพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างจิตสำนึกร่วมกัน จัดทำแผนพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์ การ

ป้องกันทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมด้านนันทนาการตามแหล่งท่องเที่ยว และ การบริหารพัฒนาบุคลากร

3) จัดให้มีการดูแล รักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยการวางระบบในการดูแลรักษา ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินและสุขอนามัยของที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม

4) การบริหาร และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยการตรวจสอบบริการสาธารณะที่มีอยู่ว่า ต้อง สร้างใหม่ ปรับปรุง หรือเพิ่มบริการสาธารณะใหม่ ๆ ในชุมชนทั้งเรื่องไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ระบบ จัดเก็บหรือทำลายขยะ การบำบัดน้ำเสีย การจัดเก็บผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าผ่านทางเข้า ชมในพิพิธภัณฑ์ การจัดทำของที่ระลึกโดยชุมชน และการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น ที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยว

5) จัดทำโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการตลาดการท่องเที่ยว โดยการเผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแก่สาธารณชนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย แผ่นพับ เป็นต้น

มัทนา นวลเจริญและคณะ (2547) อ้างถึง Shirley Eber ,1993 กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนไว้ ดังนี้

1) การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และ วัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว (Using Resource Sustainably)

2) การลดการบริโภคที่มากเกินไป และการลดของเสีย จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว (Reducing Over - consumption and Waste)

3) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Maintaining Diversity)

4) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การ พัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว (Integrating Tourism into Planning)

5) การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาด้านราคา และ คุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายอีก ด้วย (Supporting Local Economics)

6) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย (Involving Local Communities)

7) การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมงานไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน (Consulting Stakeholders and the Public)

8) การฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยว (Training Staff)

9) การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลอย่างพร้อมมูล จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย (Marketing Tourism Responsibly)

10) การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน (Undertaking Research)

สมพร แสงชัย (2545, 196-198) ได้อธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

1) ระบบการพัฒนามนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา หากต้องการจะแก้ไขปัญหาการพัฒนาดังกล่าวอย่างแท้จริงและนำเอามนุษย์ที่พัฒนาแล้วมาเป็นแกนกลางของการพัฒนามนุษย์จึงจะเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ดีงามและช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ การพัฒนามนุษย์มี 3 ระดับ คือ

1.1) ระดับพฤติกรรม โดยการสร้างพฤติกรรมเคยชินที่ดี พฤติกรรมเคยชินอิทธิพลต่อจิตใจและปัญหา หากพฤติกรรมเคยชินเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเกิดขึ้น จนกลายเป็นวัฒนธรรมและวินัย การบังคับควบคุมหรือการใช้อำนาจก็ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้น

1.2) ระดับจิตใจซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและปัญญา จิตใจประสานกับพฤติกรรม และทำให้พฤติกรรมยั่งยืนด้วยการสร้างความรู้สึที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้จักสัน โดยอย่างฉลาดและมีจุดหมาย การมีสติไม่ปล่อยตัวและใจให้ตัวเองขึ้นต่อวัตถุและสิ่งบริโภคมามากเกินไป การมีอุดมคติและปณิธานในหน้าที่การงานและการบรรลุจุดหมายแห่งชีวิต และการมีจิตใจที่คิดให้

1.3) ระดับปัญญา ซึ่งเป็นตัวแก้ปัญหาและจัดปรับพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี เพราะปัญญามองเห็นระบบปัจจัยสัมพันธ์แห่งสรรพสิ่งชักนำให้คิดและพิจารณาถึงเหตุปัจจัย ทำให้เกิดความพอดีเพราะบริโภคด้วยปัญญา ตรวจสอบพฤติกรรมโดยไม่ประมาท และขจัดความเชื่อถือ ค่านิยม และแนวคิดที่ผิด ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมสิ่งที่ดีงามเข้ามาแทนที่

2) ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากต้องมีมนุษย์ที่พัฒนาแล้วเป็นแกนกลางของการพัฒนาในฐานะทรัพยากรมนุษย์แล้วยังต้องมีสังคมที่เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และธรรมชาติ สร้างความสมดุลแห่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วยมัชฌิมาปฏิปทาที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ ช่วยเหลือผู้อื่นและสิ่งที่มีชีวิตกับระบบนิเวศ ลดความต้องการทางวัตถุลง บริโภคเพื่อคุณค่าแท้จริงของชีวิต ทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ลดการแข่งขันและเพิ่มความร่วมมือและสร้างระบบเศรษฐกิจที่รู้จักประมาณพอดี ส่วนเทคโนโลยีซึ่งปั่นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องถูกใช้อย่างมีสติ และเป็นคุณค่าอย่างแท้จริง การศึกษาต้องเน้นการพัฒนาคนมนุษย์โดยบูรณาการจริยธรรมเข้ากับวิชาการและวิทยาการทั้งหมด และการเมืองต้องมาจากประชาชนและเป็นประชาธิปไตย

3) ระบบธรรมชาติจะถูกอนุรักษ์ได้ถ้ามนุษย์มีทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติและเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ สมมติของมนุษย์ไม่มีผลต่อธรรมชาติเพราะมนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติมนุษย์ไม่ควรแปลกแยกจากธรรมชาติและมนุษย์ควรทำความดีคืนให้แก่ธรรมชาติด้วย องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ต้องประสานกลมเกลียวและไม่เอียงสุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง อย่างไรก็ดี แนวคิดทางพุทธเน้นการพัฒนาที่ตัวมนุษย์ก่อนอื่น ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของการพัฒนาทางวัฒนธรรมซึ่งเน้นวัฒนธรรมและสังคม แนวคิดความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมเน้นระบบสิ่งแวดล้อมและความยุติธรรมภายในยุคและระหว่างยุค

การพัฒนาสิ่งใดก็ตามให้ยั่งยืนต้องประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และเริ่มต้นจากสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมขนาดเล็ก ที่พัฒนาเติบโตไปสู่สังคมใหญ่ เศรษฐกิจที่ยิ่งใหญ่ และสิ่งแวดล้อมที่ยิ่งใหญ่โดยจะต้องมีการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนในสังคมเข้าใจความหมายของการพัฒนาที่อยู่ของตนเอง เข้าใจเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของตน เมื่อมีความเข้าใจแล้ว ก็ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุด ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องมีการพัฒนาแบบสมดุลและผสมผสานในทุก ๆ องค์ประกอบ ทั้งการพัฒนาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม การเมืองและเศรษฐกิจ โดยพัฒนาทุก ๆ องค์ประกอบไปพร้อม ๆ กันอย่างเป็นภาพรวม

ความหมายและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนทางเศรษฐกิจและสังคม และในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและส่งเสริมในการบำรุงรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนและที่สำคัญ คือ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือการที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีความรู้สึกร่วมกันในเรื่องเดียวกันและร่วมกันทำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน โดยอาจเป็นการร่วมกันทั้งทางตรง และทางอ้อมก็ได้ โดยผู้ศึกษานำ คำนิยามจากผู้ที่ได้ให้คำนิยามไว้มากมายมาใช้ประกอบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม ของชุมชนท้องถิ่นเกิดจากสภาพทางเศรษฐกิจและชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ภายในและรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อย่างเช่น อุทยาน ซึ่งควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวัตถุประสงค์หรือองค์ประกอบที่สำคัญของการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชนท้องถิ่นในระยะยาวมากกว่ากิจกรรมอื่น ซึ่งมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของธรรมชาติ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม จากความร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นที่ยอมรับกันว่าจะช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2536,25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติ และร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบคือ ตัวประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

จากความหมายข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วม คือ การกระตุ้นจิตใจให้ประชาชนเข้ามาร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยการใช้ความรู้ความชำนาญของแต่ละคนนั้นมาร่วมกันคิดและตัดสินใจ และช่วยกันแก้ปัญหาสถานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในทิศทางที่ได้วางแผนเอาไว้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

อำนาจ อนันต์ชัย (2527,126-130) ได้อธิบายการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมอยู่ 5 ทฤษฎีได้สรุปไว้ดังนี้

- 1.ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน โดยผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่เกลี้ยกล่อม รวมถึงความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่

กำหนดไว้ ดังนั้น การเกลี้ยกล่อมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน และถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์แล้ว ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) ที่เรียกว่า ลำดับชั้นของความต้องการ ย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ จำเป็นต้องให้ประชาชนในชุมชนและผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจที่ดี การสร้างขวัญที่ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เอาใจเอาเปรียบ ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น ดังนั้น การระดมสร้างขวัญที่ดี ย่อมทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน

3. ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม (Nationalism) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญนำไปสู่การมีส่วนร่วม เป็นความรู้สึกที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ของชาติ มีความพึงพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน เพราะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมายที่ประสงค์ ผลของการสร้างผู้นำ ทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตามผลของการร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมก็จะไม่เป็นไปตามนโยบาย ความเป็นเอกภาพของรัฐ และความจำเป็น เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนด

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมออกมาหรือกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมานั้น เกิดจากความต้องการของมนุษย์ (Human Needs) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบของสังคม และแรงจูงใจ (Motivations) ต่าง ๆ ส่วนในการที่ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือปัจจัยหลายประการที่แต่ละบุคคลมีแตกต่างกันไป เช่น เงื่อนไขหรือปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ

สังคม ฯลฯ ซึ่งมีส่วนร่วมในการกำหนดความสำเร็จและความเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วมของบุคคล
ต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 16,636 คน แบ่งเป็นหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน 1 เทศบาลตำบล 8,951 ครัวเรือน (ที่มา : เว็บไซต์ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย)

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ สามารถระบุจำนวนประชากรได้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% หมายความว่าประชากรตัวอย่าง 100 คน จะเกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง 5 คน ดังนั้น จากจำนวนประชากรของตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี 16,636 คน ตามตารางสำเร็จรูปขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 392 คน โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับการสุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (Probability Sampling) เป็นการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตามจำนวนหมู่บ้านที่มีอยู่ในตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งแบ่งได้ทั้งหมด 9 กลุ่ม คือมีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน และ 1 เทศบาลตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างในเทศบาลตำบล เป็นจำนวนทั้งสิ้น 392 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ศักยภาพในการพัฒนา และความต้องการรับความรู้เพื่อนำไปพัฒนา ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ออกแบบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำไพรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 5 ข้อ และมีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open – Ended) จำนวน 1 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ความรู้ด้านต่าง ๆ มาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละด้าน สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มากที่สุด มากปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดตามหลักการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จำนวน 3 คน

โดยวิธีการตัดสินพิจารณาเป็นรายข้อตามดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) ในแต่ละข้อตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จากเทศบาลตำบลไพรน้อย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

4. ได้จัดทำเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว (One-shot Descriptive Study) จากการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของตลาดน้ำไทรน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลทั่วไปด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ความคิดเห็นของประชาชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อเก็บแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว นำมาหาค่าสถิติต่าง ๆ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม โดยแจกแจงเป็นตารางและสรุปผลข้อมูลของแต่ละตาราง หลังจากนั้นทำการอภิปรายผลข้อมูลทั้งหมด และสรุปผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนไทรน้อย จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามของประชาชนในชุมชนไทรน้อย ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาเดิม จำนวน 400 คน ดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศและอายุ

สถานภาพ		จำนวน (400 คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	193	48.2
	หญิง	207	51.8
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	141	35.3
	26 – 40 ปี	168	42.0
	41 – 55 ปี	55	13.7
	56 ปี ขึ้นไป	36	9.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่าจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศชายร้อยละ 48.2 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.8 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในช่วงอายุ 26 – 40 ปี มากที่สุดที่ร้อยละ 42.0 รองลงมาคือช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี ที่ร้อยละ 35.3 ต่อมาคือช่วงอายุ 41 – 55 ปี ที่ร้อยละ 13.7 และช่วงอายุที่น้อยที่สุด คือ 56 ปีขึ้นไป ที่ร้อยละ 9.0 จะเห็นได้ว่าช่วงอายุที่มีการตอบ

แบบสอบถามมากที่สุด เป็นช่วงของคนวัยทำงานซึ่งมีการเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนตลาดน้ำไทรน้อยมากที่สุด

ตารางที่ 4.2 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการศึกษา

สถานภาพ	จำนวน (400 คน)	ร้อยละ
การศึกษา ไม่เคยเข้ารับการศึกษ	10	2.5
ประถมต้นและต่ำกว่า	47	11.8
ประถมปลาย	67	16.8
มัธยมต้น	84	21.0
มัธยมปลาย, ปวช.	73	18.2
ปวส. , อนุปริญญา	47	11.8
ปริญญาตรี	65	16.2
สูงกว่าปริญญาตรี	7	1.8

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนมากที่สุดคือ การศึกษาระดับมัธยมต้น ที่ร้อยละ 21.0 รองลงมาคือ ระดับมัธยมปลายหรือปวช. ที่ร้อยละ 18.2 ต่อมาคือ ระดับประถมปลายที่ร้อยละ 16.8 ระดับปริญญาตรีที่ร้อยละ 16.2 และระดับการศึกษาที่มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุด คือระดับสูงกว่าปริญญาตรีที่ร้อยละ 1.8 ซึ่งระดับการศึกษาที่พบนั้น สอดคล้องกับช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานและวัยรุ่น จากการสำรวจพบว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของตลาดน้ำไทรน้อย

ตารางที่ 4.3 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพและรายได้

สถานภาพ		จำนวน (400 คน)	ร้อยละ
อาชีพ	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	26	6.5
	นักเรียน, นักศึกษา	108	27.0
	รับจ้าง (ค่าแรงเป็นรายวัน)	51	12.8
	ลูกจ้าง (ห้างร้าน, บริษัท)	53	13.2
	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	41	10.2
	ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว	74	18.5
	เกษตรกร	40	10.0
	อื่น ๆ	7	1.8
รายได้	ต่ำกว่า 3,000 บาท	22	5.5
	3,001 - 6,000 บาท	36	9.0
	6,001 - 9,000 บาท	116	29.0
	9,001 - 12,000 บาท	71	17.8
	12,001 - 15,000 บาท	40	10.0
	15,001 บาทขึ้นไป	10	2.5
	ไม่มีรายได้	105	26.2

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นกลุ่มอาชีพนักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 27.0 รองลงมาคือกลุ่มอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ที่ร้อยละ 18.5 ถัดมาคือกลุ่มลูกจ้างของห้างร้านหรือบริษัท ที่ร้อยละ 13.2 กลุ่มอาชีพรับจ้างที่รับค่าแรงรายวันที่ร้อยละ 12.8 กลุ่มอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ที่ร้อยละ 10.2 กลุ่มอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 10.0 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 6.5 และที่น้อยที่สุดคืออาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 1.8 แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็อาชีพใด ส่วนรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ช่วงรายได้ที่มากที่สุดคือ 6,001 - 9,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.0 รองลงมาคือ ไม่มีรายได้ ร้อยละ 26.2 ซึ่งจะสอดคล้องกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุว่าเป็นักเรียนนักศึกษา ถัดมารายได้ที่ 9,001 - 12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.8 รายได้ที่ 12,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.0

ส่วนรายได้ที่น้อยที่สุดคือรายได้ที่ระดับ 15,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.5 ซึ่งโดยมากแล้วระดับรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามจะอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.4 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

สถานภาพ	จำนวน (400 คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม เป็นคนพื้นที่	289	72.2
ย้ายมาจากที่อื่น	111	27.8

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนไทรน้อยมาแต่เดิม คิดเป็นร้อยละ 72.2 และเป็นผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่น ร้อยละ 27.8 ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชุมชนไทรน้อย ซึ่งสามารถเห็นสภาพความเป็นมาของตลาดน้ำไทรน้อยตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันได้ดี

4.2 ความคิดเห็นของประชาชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ในมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม มีคำถามทั้งหมด 4 ด้านคือ จำนวนนักท่องเที่ยว วันเวลาที่มาเที่ยว ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจในตลาดน้ำไทรน้อย ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

จำนวนนักท่องเที่ยวต่อวัน	จำนวน	ร้อยละ
1 - 100 คน	27	6.8
101 - 200 คน	192	48.0
200 คนขึ้นไป	181	45.2

จากตารางที่ 4.5 พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยในมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวน 101 – 200 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.0 รองลงมาคือ มีจำนวนนักท่องเที่ยว 200 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45.2 และมีจำนวนนักท่องเที่ยว 1 – 100 คน น้อยที่สุด ที่ร้อยละ 6.8

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อวันที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย

วันที่มาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย	จำนวน	ร้อยละ
วันจันทร์ - วันศุกร์	10	2.5
วันเสาร์ - วันอาทิตย์	341	85.2
วันหยุดเทศกาล	49	12.2

จากตารางที่ 4.6 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อวันที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย วันที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากที่สุด คือวันเสาร์ – วันอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 85.2 รองลงมาคือวันหยุดเทศกาล คิดเป็นร้อยละ 12.2 วันจันทร์ – วันศุกร์ ร้อยละ 2.5 ซึ่งช่วงวันที่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากที่สุดนั้น จะเป็นวันหยุดจากการทำงาน ทำให้นักท่องเที่ยวมีเวลามาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยมากกว่าวันอื่น

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความสนใจของนักท่องเที่ยว

ความสนใจของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อของ	172	24.1
ทานอาหาร	120	16.8
ทำบุญที่วัด	300	42.0
นั่งเรือชมคลอง	79	11.0
นั่งรถกระแทะ	40	5.6
อื่น ๆ	4	0.6
รวม	715	100.0

จากตารางที่ 4.7 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความสนใจของนักท่องเที่ยวเวลาเที่ยวที่ตลาดน้ำไทรน้อย มีความสนใจเกี่ยวกับการมาทำบุญที่วัดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.0 เนื่องจากบริเวณของตลาดน้ำไทรน้อยใช้พื้นที่ของวัดไทรใหญ่เป็นสถานที่จำหน่ายสินค้า ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้เข้ามาทำบุญที่วัดร่วมด้วย ความสนใจรองลงมาคือซื้อของในตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 24.1 มาทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 16.8 นั่งเรือชมคลองพระพิมลราชา คิดเป็นร้อยละ 11.0 นั่งรถกระแทะชมสวนเกษตรบริเวณใกล้เคียงตลาดน้ำ คิดเป็นร้อยละ 5.6

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความพอใจของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย

ระดับความพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
พอใจมาก	151	37.8
ปานกลาง	189	47.2
พอใจน้อย	5	1.2
ไม่พอใจ	9	2.2
ไม่แน่ใจ	46	11.5

จากตารางที่ 4.8 พบว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อความพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยมีระดับความพอใจที่ปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.2 รองลงมาคือมีความพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ 37.8 และไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 11.5

4.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมท่องเที่ยว

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในชุมชนไทรน้อยถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว จะแยกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านของผู้ที่มีส่วนร่วมและผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวนผู้ที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

การเข้ามีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนร่วม	230	57.5
ไม่มีส่วนร่วม	170	42.5

จากตารางที่ 4.9 พบว่า จำนวนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 57.5 และผู้ไม่มีส่วนร่วมคิดเป็นร้อยละ 42.5

ตารางที่ 4.10 แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีส่วนในกิจกรรมท่องเที่ยว

ลักษณะการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
จำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม	68	29.6
นำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย	61	26.5
จำหน่ายสินค้าที่ระลึก	46	20.0
บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์	11	4.8
บริการที่จอดรถ	19	8.3
บริการพาหนะรับจ้าง	21	9.1
อื่น ๆ	4	1.7
รวม	230	100.0

จากตารางที่ 4.10 พบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำไพรน้อยในด้านจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 29.6 ลักษณะการมีส่วนร่วมที่รองลงมาคือนำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 26.5 จำหน่ายสินค้าที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 20.0 ให้บริการพาหนะรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 9.1 ให้บริการที่จอดรถ คิดเป็นร้อยละ 8.3 ให้บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 4.8 และในด้านอื่น ๆ ร้อยละ 1.7

ตารางที่ 4.11 แสดงลักษณะการดำเนินการ

ลักษณะการดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของเอง	138	60.0
เป็นลูกจ้าง	92	40.0
รวม	230	100.0

จากตารางที่ 4.11 พบว่าลักษณะการดำเนินการของผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นเจ้าของกิจการเอง คิดเป็นร้อยละ 60.0 และเป็นลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.12 แสดงลักษณะบริเวณที่ดำเนินการ

ลักษณะบริเวณที่ดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่ขयरึมน้ำ	109	47.4
พื้นที่ขยภยในวัดไทรใหญ่	121	52.6
รวม	230	100.0

จากตารางที่ 4.12 พบว่าบริเวณที่ดำเนินการของผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวจะอยู่ในบริเวณภยในวัดไทรใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 52.6 และอยู่บริเวณรึมน้ำ คิดเป็นร้อยละ 47.4

ตารางที่ 4.13 แสดงความพอใจในพื้นที่ดำเนินการ

ความพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
พอใจ	196	85.2
ไม่พอใจ	34	14.8
รวม	230	100.0

จากตารางที่ 4.13 พบว่าผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อยมีความพอใจในพื้นที่ดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 85.2 และ ไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 14.8

ตารางที่ 4.14 แสดงเหตุผลของผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีเวลา	65	38.2
ไม่สนใจ	70	41.2
ไม่มีเงินทุน	23	13.5
ไม่พอใจนโยบายของตลาด	5	2.9
อื่น ๆ	7	4.1
รวม	170	100.0

จากตารางที่ 4.14 พบว่าสาเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว เหตุผลที่มากที่สุดคือ ไม่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 38.2 และไม่มีเงินทุน คิดเป็นร้อยละ 13.5

ตารางที่ 4.15 แสดงกิจกรรมที่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ต้องการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
จำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม	52	25.2
นำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย	26	12.6
จำหน่ายสินค้าที่ระลึก	49	23.8
บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์	24	11.7
บริการที่จอดรถ	16	7.8
บริการพาหนะรับจ้าง	11	5.3
อื่น ๆ	28	13.6
รวม	206	100.0

จากตารางที่ 4.15 พบว่ากิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามว่าไม่ได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดคือ จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 25.2 รองลงมาคือ จำหน่ายสินค้าที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 23.8 นำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 12.6 ให้บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 11.7 ให้บริการที่จอดรถ คิดเป็นร้อยละ 7.8 ให้บริการพาหนะรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 5.3 และตอบด้านอื่น ๆ ร้อยละ 13.6 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่ตอบอื่น ๆ นั้น ระบุว่าไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.16 แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อย

ระดับความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
มาก	38	22.4
ปานกลาง	89	52.4
น้อย	11	6.5
ไม่แน่ใจ	32	18.8
รวม	170	100.0

จากตารางที่ 4.16 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความคิดเห็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในระดับปานกลาง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมาคือ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 22.4 และมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจในการมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 18.8

4.4. ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ต้องการทราบถึงความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในแต่ละด้านมีผู้ที่ต้องการมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 4.17 แสดงความต้องการการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน

ความต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย	253	13.8
2. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย	223	12.1
3. มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย	214	11.6
4. มีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	180	9.8
5. เข้าร่วมประชุมแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้ง	173	9.4
6. มีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย	170	9.2
7. มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง	212	11.5
8. ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มหรือชมรมในการประกอบการด้านการท่องเที่ยว	206	11.2
9. ให้ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการท่องเที่ยวทั้งหมด	209	11.4
รวม	1840	100.0

จากตารางที่ 4.17 พบว่าความต้องการการมีส่วนร่วมในด้านที่มากที่สุด คือต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 13.8 รองลงมาคือต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.1 ต้องการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 11.6 ต้องการ

ให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 11.5 ต้องการให้ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการท่องเที่ยวทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 11.4 ต้องการให้คนในชุมชนรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มหรือชมรมในการประกอบการด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 11.2 ต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 9.8 ต้องการเข้าร่วมประชุมแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.4 และต้องการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 9.2

4.5 ความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริการและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน
การวิเคราะห์ผลในส่วนนี้จะกล่าวถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามถึงเรื่องการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำไทรน้อยในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อหน่วยงานบริหารจัดการ

การรับรู้ต่อหน่วยงานบริหารจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	76	19.0
ไม่ทราบ	324	81.0

จากตารางที่ 4.18 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทราบว่าเป็นผู้บริหารจัดการตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 19.0 และมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่ทราบ ถึงร้อยละ 81.0 ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ทราบทั้งหมดระบุว่า เป็น องค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย เป็นหน่วยงานที่บริหารและจัดการตลาดน้ำไทรน้อย

ตารางที่ 4.19 แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านการบริหารโดยชุมชน

ความคิดเห็นต่อการบริหารโดยชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	364	91.0
ไม่เห็นด้วย	36	9.0

จากตารางที่ 4.19 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในเรื่องการบริหารและจัดการควมดำเนินการโดยชุมชน มีผู้เห็นด้วยร้อยละ 91.0 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 9.0

ตารางที่ 4.20 แสดงความคิดเห็นต่อการบริหารและจัดการตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน

การรับทราบข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	299	74.8
ไม่เห็นด้วย	45	11.2
ไม่แน่ใจ	56	14.0

จากตารางที่ 4.20 พบว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อองค์กรที่บริหารและจัดการตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน มีผู้เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 74.8 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 11.2 และมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 14.0

ตารางที่ 4.21 แสดงการรับทราบข้อมูลจากองค์กรที่บริหารและจัดการตลาดน้ำ

การรับทราบข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	179	44.8
ไม่ทราบ	152	38.0
ไม่สนใจ	69	17.2

จากตารางที่ 4.21 พบว่าการรับทราบข้อมูลอย่างเปิดเผยของผู้ตอบแบบสอบถามจากองค์กรที่บริหารและจัดการตลาดน้ำไทรน้อย มีผู้รับทราบข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 44.8 ไม่ทราบข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 38.0 และมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่สนใจในข้อมูลการบริหารและจัดการ คิดเป็นร้อยละ 17.2

ตารางที่ 4.22 แสดงการเข้าร่วมประชุมการจัดทำประชาพิจารณ์

การมีส่วนร่วมในการประชุม	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมประชุม	124	31.0
ไม่ได้ร่วมประชุม	83	20.8
ไม่ทราบว่ามีการประชุม	72	18.0
ไม่สนใจ	121	30.2

จากตารางที่ 4.22 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเข้าร่วมประชุมการจัดทำประชาพิจารณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.0 ไม่ได้เข้าร่วมประชุม คิดเป็นร้อยละ 20.8 ไม่ทราบว่ามีการประชุม คิดเป็นร้อยละ 18.0 และไม่สนใจที่เข้าร่วมประชุม คิดเป็นร้อยละ 30.2

ตารางที่ 4.23 แสดงความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการตลาดน้ำไทรน้อย

ความพึงพอใจในการบริหารจัดการ	จำนวน	ร้อยละ
พอใจ	380	95.0
ไม่พอใจ	20	5.0

จากตารางที่ 4.23 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพอใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนไทรน้อยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 95.0 และไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 5.0

ตารางที่ 4.24 แสดงความคิดเห็นในด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	242	60.5
ไม่เห็นด้วย	101	25.2
ไม่ออกความเห็น	57	14.2

จากตารางที่ 4.24 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในด้านการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากตลาดน้ำไพรน้อย คือ มีผู้เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 60.5 มีผู้ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 25.2 และมีผู้ไม่ออกความเห็น คิดเป็นร้อยละ 14.2

ตารางที่ 4.25 แสดงรูปแบบการบริหารและจัดการในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

รูปแบบการบริหาร	จำนวน	ร้อยละ
อบต.บริหารจัดการเอง	102	25.5
กลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ	115	28.8
อบต.ร่วมกับกลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ	132	33.0
จ้างเอกชนดำเนินการ	37	9.2
อื่น ๆ	14	3.5

จากตารางที่ 4.25 พบว่ารูปแบบการบริหารและจัดการในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ควรจะเป็นมากที่สุดคือ อบต.ร่วมกับกลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาคือ ให้กลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 28.8 ให้ อบต.บริหารจัดการเอง คิดเป็นร้อยละ 25.5 จ้างเอกชนดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 9.2 และรูปแบบการบริหารอื่นที่นอกเหนือจากนี้ ร้อยละ 3.5 แต่ไม่ได้ระบุรูปแบบที่ชัดเจน

4.6 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว
 การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เกี่ยวกับผลดี ผลเสียที่เกิดขึ้นจากการที่ตลาคน้ำไทรน้อยเป็นแหล่ง
 ท่องเที่ยว การดำเนินงานของตลาคน้ำไทรน้อยส่งผลกระทบต่อชุมชน

ตารางที่ 4.26 แสดงผลดีที่ได้รับจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผลดีที่ได้รับจากการพัฒนาตลาคน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
เพิ่มรายได้	276	26.0
ทำให้ตลาคน้ำไทรน้อยเป็นที่รู้จัก	238	22.4
มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค	124	11.7
มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	132	12.4
เกิดผลดีผลจากชุมชนเพิ่มขึ้น	152	14.3
เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน	130	12.3
อื่น ๆ	9	0.8
รวม	1061	100.0

จากตารางที่ 4.26 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามถึงผลดีที่ได้จากการพัฒนา
 ตลาคน้ำไทรน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่มากที่สุดคือ เพิ่มรายได้ คิดเป็นร้อยละ 26.0 รองลงมาคือ
 ทำให้ตลาคน้ำไทรน้อยเป็นที่รู้จัก คิดเป็นร้อยละ 22.4 เกิดผลดีผลจากชุมชนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 14.3
 มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 12.4 เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 12.3 มีการ
 พัฒนาด้านสาธารณูปโภค คิดเป็นร้อยละ 11.7 และด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ คิดเป็นร้อยละ 0.8

ตารางที่ 4.27 แสดงผลเสียที่ได้รับจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผลเสียที่ได้รับจากการพัฒนาตลาดน้ำ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งน้ำเน่าเสีย	185	16.6
ขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้น	203	18.2
ค่าครองชีพสูงขึ้น	143	12.8
ประชากรมากขึ้น เกิดความแออัด	127	11.4
เกิดมลภาวะทางเสียง	151	13.6
เกิดมลภาวะทางอากาศ	115	10.3
เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์	116	10.4
พระสงฆ์ขาดสมาธิในการปฏิบัติศาสนกิจ	61	5.5
อื่น ๆ	12	1.1
รวม	1113	100.0

จากตารางที่ 4.27 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามถึงผลเสียของการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยด้านที่มากที่สุด คือ มีขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 18.2 ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย คิดเป็นร้อยละ 16.6 เกิดมลภาวะทางเสียง คิดเป็นร้อยละ 13.6 ค่าครองชีพสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 12.8 มีประชากรมากขึ้น เกิดความแออัด คิดเป็นร้อยละ 11.4 เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 10.4 เกิดมลภาวะทางอากาศ คิดเป็นร้อยละ 10.3 พระสงฆ์ขาดสมาธิในการปฏิบัติศาสนกิจ คิดเป็นร้อยละ 5.5 ด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.1

ตารางที่ 4.28 แสดงการเปรียบเทียบผลดีและผลเสียจากการพัฒนาตลาคน้ำไทรน้อย

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ผลดีมากกว่าผลเสีย	179	44.8
ผลเสียมากกว่าผลดี	15	3.8
มีผลเท่า ๆ กัน	116	29.0
ไม่แน่ใจ	90	22.5

จากตารางที่ 4.28 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเปรียบเทียบระหว่างผลดีและผลเสียจากการพัฒนาตลาคน้ำไทรน้อย คือ มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาตลาคน้ำก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย คิดเป็นร้อยละ 44.8 คิดว่ามีผลเท่า ๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 29.0 มีความคิดเห็นไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 22.5 และมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาตลาคน้ำก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี คิดเป็นร้อยละ 3.8

ตารางที่ 4.29 แสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสภาพปัญหาบริเวณตลาคน้ำไทรน้อย

สภาพปัญหา	จำนวน	ร้อยละ
การจราจรติดขัด	134	9.8
สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ	180	13.2
ห้องน้ำไม่เพียงพอ	255	18.7
แหล่งน้ำสกปรก	157	11.5
ร้านอาหารไม่สะอาด	144	10.5
ถังขยะไม่เพียงพอ	243	17.8
แพอาหาร/ท่าจอดเรือไม่แข็งแรง	66	4.8
เกิดมีจลาจล	140	10.3
ผู้ประกอบการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว	42	3.1
อื่น ๆ	4	0.3
รวม	1365	100.0

จากตารางที่ 4.29 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในบริเวณตลาดน้ำไทรน้อย ปัญหาที่คิดว่าเกิดขึ้นมากที่สุดคือ ห้องน้ำไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 18.7 ถึงขยะไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 17.8 สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 13.2 แหล่งน้ำสกปรก คิดเป็นร้อยละ 11.5 ร้านอาหารไม่สะอาด คิดเป็นร้อยละ 10.5 เกิดมิถุนาชีพ คิดเป็นร้อยละ 10.3 การจราจรติดขัด คิดเป็นร้อยละ 9.8 แพอาหาร/ท่าจอดเรือไม่แข็งแรง คิดเป็นร้อยละ 4.8 ผู้ประกอบการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 3.1 และด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.3

ตารางที่ 4.30 แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	315	78.8
ไม่เห็นด้วย	32	8.0
ไม่ออกความเห็น	53	13.2

จากตารางที่ 4.30 พบว่าในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 78.8 มีผู้ไม่ออกความเห็น คิดเป็นร้อยละ 13.2 และมีผู้ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 8.0

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นของตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีและศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ประชากรของการวิจัย คือ ประชากรที่เป็นคนท้องถิ่นในชุมชนของตลาดน้ำไทรน้อย ตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 16,636 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน 5% ได้จำนวน 392 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – List) มีคำถามจำนวน 5 ข้อ และมีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open – Ended) จำนวน 1 ข้อ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปผลเป็นภาพรวม ตามลำดับดังนี้

5.1.1 จากการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 26-40 ปีมากที่สุด ซึ่งพบว่าเป็นช่วงอายุคนวัยทำงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในตลาดน้ำไทรน้อยมากที่สุด ในด้านการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาที่มากที่สุดจะเป็นการศึกษาในระดับมัธยมต้น กลุ่มอาชีพที่พบมากที่สุดคือนักเรียน นักศึกษา และประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว รายได้อยู่ที่ 6,001 – 9,000 บาท และเป็นผู้ที่มิถุมีลำน้อยอยู่ในพื้นที่ ร้อยละ 72.2

5.1.2 ความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเที่ยวที่ตลาดน้ำไทรน้อย ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ และมีวัตถุประสงค์เพื่อมาทำบุญที่วัดไทรใหญ่และซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำไทรน้อย

5.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำไทรน้อย ผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวจะเข้ามาดำเนินการในการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และนำผลผลิตจากการเกษตรไปจำหน่าย โดยมีลักษณะเป็นเจ้าของกิจการเอง พื้นที่จำหน่ายสินค้าอยู่ในบริเวณวัดไทรใหญ่และพื้นที่ริมน้ำ ส่วนผู้ที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว สาเหตุหลักมาจากไม่สนใจในกิจกรรมดังกล่าว และหากจะเข้าร่วมในกิจกรรม ต้องการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด และมีความคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

5.1.4 ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ความต้องการที่มากที่สุดคือต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย ความต้องการรองลงมาต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย และต้องการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย

5.1.5 ความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริการและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นผู้บริหารจัดการตลาดน้ำไทรน้อย และประชาชนเห็นด้วยกับการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารรวมทั้งเรื่องการบริหารและจัดการตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งแรกในการจัดการ และให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับกลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นมาบริหาร

5.1.6 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว ในการดำเนินการของตลาดน้ำไทรน้อย ประชาชนมีความเห็นว่าได้รับผลดีมากกว่าผลเสีย ผลดีที่ประชาชนได้รับมากที่สุดคือเพิ่มรายได้ และทำให้ตลาดน้ำไทรน้อยเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ส่วนผลเสียที่มากที่สุดคือมีขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงแหล่งน้ำเน่าเสีย ในเรื่องน้ำเน่าเสียนี้ผู้บริหารตลาดน้ำได้นำ

เครื่องเติมออกซิเจนให้น้ำ มาติดตั้งบริเวณตลาดน้ำ เพื่อลดปริมาณน้ำเสียให้น้อยลง ปัญหาที่พบมากที่สุดในตลาดน้ำไทรน้อยคือปัญหาห้องน้ำและถังขยะไม่เพียงพอ ซึ่งข้อจำกัดของสถานที่อาจทำให้การให้บริการเรื่องห้องน้ำมีน้อย เนื่องจากตลาดน้ำตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดไทรใหญ่ และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ริมน้ำ ยากแก่การสร้างห้องน้ำให้เพียงพอกับประชาชนที่มาท่องเที่ยว ประชาชนเห็นด้วยกับการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปให้ทราบถึงข้อเท็จจริง โดยอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนหรือขัดแย้ง ดังนี้

5.2.1 จากผลการวิจัยพบว่าประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คันฉัตร ดันเสถียร (2537) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปของประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้นอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนไทรน้อยจึงต้องการที่จะพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนให้มีความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมีความต้องการเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องการให้ตลาดน้ำไทรน้อยเป็นที่รู้จักในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันตลาดน้ำไทรน้อยก็ค่อนข้างได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากพอสมควร โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในบริเวณตลาดน้ำไทรน้อยเป็นจำนวนมาก พฤติกรรมที่พบคือไปทำบุญที่วัดไทรใหญ่และซื้อสินค้าที่ตลาดน้ำ และประชาชนก็มีความเห็นว่าการดำเนินการของตลาดน้ำไทรน้อยก่อให้เกิดผลดีกับชุมชนมากกว่าผลเสีย

5.2.2 ปัญหาที่พบจากการดำเนินงานของตลาดน้ำไทรน้อยคือปัญหาด้านขยะสิ่งปฏิกูลและแหล่งน้ำเน่าเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544) ที่พบว่ามีปัญหาด้านการบริการการท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำธรรมชาติ และในด้านปัญหาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชน ได้แก่การขาดการบริหารจัดการที่ดี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยให้ข้อสังเกตว่าการดำเนินงานของตลาดน้ำที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะพบปัญหาทางกายภาพในลักษณะใกล้เคียงกัน คือเรื่องน้ำเน่าเสีย เรื่องขยะสิ่งปฏิกูล ส่วนปัญหาในด้านการบริหารจัดการขององค์กรที่ดูแลอยู่ของตลาดน้ำไทรน้อยคือองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย ทำหน้าที่บริหารจัดการอยู่ในปัจจุบัน ดำเนินการมาต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มเปิดตลาดน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาตลาดน้ำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ เพราะองค์การบริหารจัดการนับเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

หากได้รับการบริหารและการจัดการที่ดีในด้านต่าง ๆ จะยิ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยวได้อย่างยาวนาน

5.3 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น สามารถทำได้ในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ตลาดน้ำนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันเนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถมาเที่ยวได้พร้อมกับซื้อสินค้า รับประทานอาหารได้ในทีเดียว ดังนั้นชุมชนมีส่วนสำคัญในการรักษา สภาพแวดล้อมของตลาดน้ำไทรน้อยให้ได้อยู่เสมอ ชุมชนอาจจะเข้าไปมีบทบาทในการดำเนินงาน พัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อยที่ เป็นผู้ดูแลอยู่ในปัจจุบันเชิญสมาชิกใน ชุมชนเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น หรือตั้งกลุ่มพัฒนาตลาดน้ำขึ้น โดยเฉพาะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการจัดบันทึกความเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำไทรน้อยในด้านต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 2) ควรให้มีผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลตลาดน้ำไทรน้อยเพื่อความต่อเนื่องของ การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของชุมชนในกิจกรรมของตลาดน้ำและด้านการพัฒนาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาขีดความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบล ไทรน้อย
- 2) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สภาพสังคมและวัฒนธรรมชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบกับชุมชน
- 3) ศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า และดำรงอยู่ด้วยความยั่งยืน
- 4) ศึกษาการวางแผนการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยคำนึงถึง สภาพแวดล้อมตามหลักการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548.
- พนิตดา สิงห์ครา. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ บ้านห้วยอี ต.ปูลิง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าแบบอิสระ. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- มหาวิทยาลัยเกริก. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่โครงการหลวงเสนอการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สาขานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, 2546.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)และสภาตำบล(สต.). กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543.
- มัทนา นวลเจริญ และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่. กรุงเทพฯ : สำนักงานประสานงานการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อนุเคราะห์ไทย, 2536.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544
- วรรณพร วณิชชานุกร. นิเวศการท่องเที่ยว : การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : กองวิชาการฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540.
- วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์. ทรศนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- สมพร เทพสิทธิ์า. การพัฒนาแบบยั่งยืน = Sustainable Development. กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2536.

สมพร แสงชัย. **สิ่งแวดล้อม อุดมการณ์ การเมือง และการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โครงการบัณฑิตศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อม, 2545.
อำนาจ อนันตชัย. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วิศตอเรียแพาเวอร์พอยส์, 2527)

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของชุมชนไทรน้อยในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อย
อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง และ/หรือเติมข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงให้สมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. การศึกษาสูงสุด

- ( ) 1. ไม่เคยเข้ารับการศึกษ ( ) 2. ประถมต้นและต่ำกว่า
( ) 3. ประถมปลาย ( ) 4. มัธยมต้น
( ) 5. มัธยมปลาย, ปวช. ( ) 6. ปวส., อนุปริญญา
( ) 7.ปริญญาตรี ( ) 8 สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

- ( ) 1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ ( ) 2. นักเรียน, นักศึกษา
( ) 3. รับจ้าง (ค่าแรงเป็นรายวัน) ( ) 4. ลูกจ้าง (ห้างร้าน, บริษัท)
( ) 5. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ ( ) 6. ค้าขาย / ประกอบธุรกิจส่วนตัว
( ) 7. เกษตรกร ( ) 8. อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้

- ( ) 1. ต่ำกว่า 3,000 บาท ( ) 2. 3,001 – 6,000 บาท
( ) 3. 6,001 – 9,000 บาท ( ) 4. 9,001 – 12,000 บาท
( ) 5. 12,001 – 15,000 บาท ( ) 6. 15,001 ขึ้นไป
( ) 7. ไม่มีรายได้

6. ภูมิลำเนาเดิม

- ( ) 1. เป็นคนในพื้นที่มาแต่กำเนิด ( ) 2. ย้ายมาจากที่อื่น โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนในด้านพฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

1. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย
( ) 1. 1 – 100 คน   ( ) 2. 101 – 200 คน   ( ) 3. มากกว่า 200 คน
2. วันที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำไทรน้อย
( ) 1. วันจันทร์ – วันศุกร์   ( ) 2. วันเสาร์ – อาทิตย์   ( ) 3. วันหยุดเทศกาล
3. นักท่องเที่ยวสนใจสิ่งใดในตลาดน้ำไทรน้อย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) 1. ชื่อของ   ( ) 2. ทานอาหาร
( ) 3. ทำบุญที่วัด   ( ) 4. นั่งเรือชมคลอง
( ) 5. นั่งรถกระบะ   ( ) 6. อื่น ๆ.....
4. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวมีความพอใจในตลาดน้ำไทรน้อยระดับใด
( ) 1. พอใจมาก   ( ) 2. ปานกลาง   ( ) 3. พอใจน้อย
( ) 4. ไม่พอใจ   ( ) 5. ไม่แน่ใจ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

1. ปัจจุบันท่านหรือบุคคลในครอบครัวท่านมีส่วนร่วมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำไทรน้อยหรือไม่
( ) 1. มีส่วนร่วม (ตอบข้อ 2 – 6)   ( ) 2. ไม่ได้มีส่วนร่วม (ข้ามไปตอบข้อ 7 - 10)
2. ลักษณะการมีส่วนร่วมของท่านหรือบุคคลในครอบครัวเป็นแบบใด
( ) 1. จำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม   ( ) 2. นำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย
( ) 3. จำหน่ายสินค้าที่ระลึก   ( ) 4. บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์
( ) 5. บริการที่จอดรถ   ( ) 6. บริการพาหนะรับจ้าง
( ) 7. อื่น ๆ.....
3. ลักษณะการดำเนินการ
( ) 1. เป็นเจ้าของเอง   ( ) 2. เป็นลูกจ้าง
4. บริเวณที่ดำเนินการ
( ) 1. พื้นที่ชายริมน้ำ   ( ) 2. พื้นที่ชายภายในวัดไทรใหญ่
5. ความพอใจในพื้นที่ดำเนินการ
( ) 1. พอใจ   ( ) 2. ไม่พอใจ

6. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

.....
.....
.....
.....

7. เหตุผลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจาก

☐ 1. ไม่มีเวลา	☐ 2. ไม่สนใจ
☐ 3. ไม่มีเงินทุน	☐ 4. ไม่พอใจนโยบายของตลาด
☐ 5. อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

8. ท่านมีความต้องการที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. จำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม	☐ 2. นำผลผลิตทางการเกษตรไปจำหน่าย
☐ 3. จำหน่ายสินค้าที่ระลึก	☐ 4. บริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์
☐ 5. บริการที่จอดรถ	☐ 6. บริการพาหนะรับจ้าง
☐ 7. อื่น ๆ.....	

9. ในความคิดของท่าน ชุมชนในตำบลไทรน้อยได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อยระดับใด

☐ 1. มาก	☐ 2. ปานกลาง
☐ 3. น้อย	☐ 4. ไม่แน่ใจ

10. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

ส่วนที่ 4 ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

คำชี้แจง :: ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องท้ายข้อความเพียงหนึ่งช่องตามความเป็นจริง

คำถามเกี่ยวกับความต้องการ	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่ออกความเห็น
1. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย			
2. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำไทรน้อย			
3. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย			
4. ท่านต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว			
5. ท่านต้องการเข้าร่วมประชุมแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยร่วมกับผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทุกครั้ง			
6. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อย			
7. ท่านต้องการให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมแก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง			
8. ท่านต้องการให้คนในชุมชนรวมกลุ่มในลักษณะกลุ่มหรือชมรมในการประกอบการด้านการท่องเที่ยว			
9. ท่านต้องการให้ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการท่องเที่ยวทั้งหมด			

ส่วนที่ 5 ความเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ท่านทราบหรือไม่ว่าปัจจุบันหน่วยงานหรือองค์กรใดบริหารและจัดการสถานที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำ ไทรน้อย
( ) 1. ทราบ โปรดระบุ..... ( ) 2. ไม่ทราบ
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ในการดำเนินการบริหารและจัดการตลาดน้ำ ไทรน้อยควรให้ประชาชนภายในชุมชนดำเนินการเอง
( ) 1. เห็นด้วย ( ) 2. ไม่เห็นด้วย เพราะเหตุใด.....
3. ท่านคิดว่าการบริหารและจัดการบริเวณตลาดน้ำ ไทรน้อยในปัจจุบันจะทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
( ) 1. เห็นด้วย ( ) 2. ไม่เห็นด้วย ( ) 3. ไม่แน่ใจ
4. ท่านได้รับทราบข้อมูลอย่างเปิดเผยหรือไม่จากองค์กรที่บริหารและจัดการการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำ ไทรน้อย
( ) 1. ทราบ ( ) 2. ไม่ทราบ ( ) 3. ไม่สนใจ
5. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้เข้าร่วมประชุมการจัดทำประชาพิจารณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ไทรน้อยหรือไม่
( ) 1. ร่วมประชุม ( ) 2. ไม่ได้ร่วมประชุม
( ) 3. ไม่ทราบว่ามีการประชุม ( ) 4. ไม่สนใจ
6. ท่านพอใจกับระบบการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำ ไทรน้อยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือไม่
( ) 1. พอใจ ( ) 2. ไม่พอใจ โปรดระบุเหตุผล.....
7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่หากมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
( ) 1. เห็นด้วย ( ) 2. ไม่เห็นด้วย ( ) 3. ไม่ออกความเห็น

8. รูปแบบการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวบริเวณตลิ่งน้ำโขงน้อยที่ควรจะเป็นในความคิดเห็นของท่าน (ตอบเพียง 1 ข้อ)

- ( ) 1. อบต. บริหารจัดการเอง
- ( ) 2. กลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ
- ( ) 3. อบต. ร่วมกับ กลุ่มหรือชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการ
- ( ) 4. จ้างเอกชนดำเนินการ
- ( ) 5. อื่น ๆ ระบุ.....

9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยว

1. ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่า “ผลดี” ที่ได้จากการพัฒนาตลิ่งน้ำโขงน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. เพิ่มรายได้
- ( ) 2. ทำให้ตลิ่งน้ำโขงน้อยเป็นที่รู้จัก
- ( ) 3. มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค
- ( ) 4. มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ( ) 5. เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้น
- ( ) 6. เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน
- ( ) 7. อื่น ๆ ระบุ.....

2. ในความคิดของท่าน ท่านคิดว่า “ผลเสีย” ที่เกิดจากการพัฒนาตลิ่งน้ำโขงน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. แหล่งน้ำเน่าเสีย
- ( ) 2. ขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มขึ้น
- ( ) 3. ค่าครองชีพสูงขึ้น
- ( ) 4. ประชากรมากขึ้น เกิดความแออัด
- ( ) 5. เกิดมลภาวะทางเสียง
- ( ) 6. เกิดมลภาวะทางอากาศ
- ( ) 7. เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์
- ( ) 8. พระสงฆ์ขาดสมาธิในการปฏิบัติศาสนกิจ
- ( ) 9. อื่น ๆ ระบุ.....

3. ท่านคิดว่าหากเปรียบเทียบระหว่างผลดีและผลเสีย จากการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ( ) 1. ผลดีมากกว่าผลเสีย ( ) 2. ผลเสียมากกว่าผลดี
- ( ) 3. มีผลเท่า ๆ กัน ( ) 4. ไม่แน่ใจ
4. ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาบริเวณตลาดน้ำไทรน้อยในปัจจุบัน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ( ) 1. การจราจรติดขัด ( ) 2. สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ
- ( ) 3. ห้องน้ำไม่เพียงพอ ( ) 4. แหล่งน้ำสกปรก
- ( ) 5. ร้านอาหารไม่สะอาด ( ) 6. ถังขยะไม่เพียงพอ
- ( ) 7. แพอาหาร / ทำจอดเรือไม่แข็งแรง ( ) 8. เกิดมิถุนาชีพ
- ( ) 9. ผู้ประกอบการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ( ) 10. อื่น ๆ ระบุ.....
5. ความคิดเห็นของท่านในการพัฒนาตลาดน้ำไทรน้อยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนในอนาคต
- ( ) 1. เห็นด้วย ( ) 2. ไม่เห็นด้วย ( ) 3. ไม่ออกความเห็น
6. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

----- ขอขอบคุณอย่างยิ่งในการตอบแบบสอบถาม -----